

Mikołaj Rogowski

Arbitraż w przedmiocie nazw domen internetowych na podstawie Uniform Domain Resolution Policy

---

Rynek - Społeczeństwo - Kultura nr 2 (10), 12-20

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Arbitraż w przedmiocie nazw domen internetowych na podstawie Uniform Domain Resolution Policy

The Arbitrary Proceedings in Case of Internet Domain Names on the Basis of the Uniform Resolution Policy

Mikołaj Rogowski, Uniwersytet Jagielloński

STRESZCZENIE

Celem artykułu jest przedstawienie instytucji arbitrażu w przedmiocie nazw domen internetowych na podstawie regulaminu *Uniform Domain Resolution Policy*. Artykuł skupia się na analizie regulaminu oraz decyzji arbitrażowych wydanych w postępowaniach administrowanych prowadzonych przed Centrum Mediacji i Arbitrażu przy Światowej Organizacji Własności Intelektualnej.

With this article the author aims to introduce arbitration in the subject of internet domain names under the Uniform Domain Resolution Policy through the analysis of the arbitration decisions, which are issued in the arbitration proceedings administered by the World Intellectual Property Organization Arbitration and Mediation Center.

ABSTRACT

Wstęp

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie instytucji arbitrażu w przedmiocie nazw domen internetowych na podstawie regulaminu *Uniform Domain Resolution Policy*.

Charakter prawny „prawa do nazwy domeny” jest niejasny i stanowi źródło wielu wątpliwości i kontrowersji zarówno w doktrynie, jak i w orzecznictwie (Bettinger 2005; Felchner 2008a: 23-24; Felchner 2008b: 30 i n.). Koncentrując się na przedmiocie niniejszego artykułu – arbitrażu w przedmiocie nazw domen internetowych na podstawie regulaminu *Uniform Domain Resolution Policy*, autor zdecydował się na wykorzystanie takich zwrotów jak: „prawo z rejestracji domeny”, „własność domeny”, „sprzedaż domeny” etc., w celu możliwie najklarowniejszego opisanie tej instytucji.

Nazwy domen internetowych, ich system i znaczenie

„Wraz z połączeniem ludzi siecią internetową legło wiele barier geograficznych, świat stał się mniejszy” (CNN 2005) Sir Tim Berners-Lee, uznawany za jednego z ojców Internetu.

Stwierdzenie, iż Internet ma kolosalny wpływ na kulturę, społeczeństwo oraz gospodarkę zakrawa współcześnie na truizm. Kto bowiem wyobraża sobie życie w XXI wieku bez Internetu? Popularność tego środka komunikacji nie powinna nikogo dziwić – ze względu na swój zasięg, ogromne grono użytkowników oraz łatwość dostępu, Internet jest idealnym

środkiem do prowadzenia wszelkiego typu interakcji.

Na samym początku funkcjonowania sieci komputerowej wprowadzono system adresów IP (od ang. *internet protocol*), by umożliwić identyfikację poszczególnych komputerów podłączonych do sieci. W ramach tego systemu, każdemu komputerowi, który został podłączony do Internetu przydzielano adres IP składający się z ciągu czterech dwu- lub trzycyfrowych liczb oddzielonych od siebie kropkami. Adresy zapisane w ten sposób mają przykładowo następującą postać: „74.125.224.72”. Poszczególne części adresu IP odpowiadają, ujmując to najogólniej, kolejnym coraz mniejszym sieciom, które przesyłane dane napotykają „po drodze” do danego komputera.

Wraz z dynamicznym rozwojem Internetu, system adresów IP okazał się rozwiązaniem nieadekwatnym między innymi dlatego, że użytkownicy mieli problem z zapamiętaniem długich sekwencji numerów. W celu ułatwienia poruszania się po ciągle poszerzających się zasobach Internetu wprowadzono system domen internetowych (dalej: DNS od ang. *domain name system*), w którym adresy domen zapisywane są za pomocą tzw. nazw mnemonicznych tj. przy użyciu alfabetu, cyfr oraz znaków. Dokonując znacznego uproszczenia można stwierdzić, że system ten tłumaczy numery IP na nazwy.

DNS opiera się na hierarchii nazewnictwa służącej do oznaczenia zawartości domen. Każda z nazw domen internetowych składa się z szeregu kombinacji znaków oddzielonych od siebie kropkami (przykładowo: „www.google.pl”). Ostatnią z tych kombinacji znaków jest tzw. domena najwyższego poziomu (dalej: TLD od ang. *top level domain*). TLD dzielimy

ze względu na ich funkcję na krajowe (przykładami takich domen są domeny: .pl, .us, .de, dalej: ccTLD od ang. *country code top level domain*) oraz funkcjonalne, nazywane również rodzajowymi (takimi domenami są przykładowo domeny: .edu, .org, .gov, dalej: gTLD od ang. *generic top level domain*). To w wymienionych powyżej domenach TLD dokonuje się rejestracji nazw domen.

Ze względu na możliwość rejestracji, TLD można podzielić na te, w których rejestracja nazw domen nie została w żaden sposób ograniczona, oraz na te, w których można zarejestrować nazwę domeny jedynie wtedy, jeśli spełnione zostaną określone kryteria. Dotyczy to takich TLD jak: .biz, .info czy .edu. Część ccTLD również przewiduje podobne wymagania. Centrum Mediacji i Arbitrażu WIPO oferuje na swej stronie internetowej bazę danych ccTLD, w której znajdują się nazwy poszczególnych ccTLD wraz z wymaganymi wzorami umów rejestracji domen internetowych, informacjami dotyczącymi tego jak rozstrzygane są spory w materii tych domen oraz adresami rejestrów poszczególnych domen (zob. www.wipo.int/amc/en/domains/ccTld_db/index.html 2013). Nazwy domen zarejestrowane w TLD, to jest znajdujące się poniżej nich w strukturze, nazywane są domenami drugiego poziomu (taką nazwą domeny będzie przykładowo „nazwa domeny” w „www.nazwadomeny.org”). Po domenie drugiego stopnia mogą występować domeny kolejnych stopni. Rejestratorzy, czyli podmioty zajmujące się administrowaniem poszczególnych TLD, mogą także narzucać własne obligatoryjne nazwy kolejnych stopni domen. Przykładowo w Wielkiej Brytanii po ccTLD „.uk” musi znajdować się domena drugiego poziomu określająca rodzaj treści znajdującej się na stronie, jaka zostanie umieszczona pod daną nazwą domeny.

Od 2012 roku możliwa jest także rejestracja indywidualnych domen internetowych gTLD (zob. <http://newgtlds.icann.org/en/> 2013). Nowe zasady pozwalają także m.in. na rejestrację gTLD zapisanych za pomocą liter i znaków spoza alfabetu łacińskiego tj. znaków z alfabetu chińskiego, japońskiego, greckiego i innych. Są to zmiany doniosłe, dają one bowiem nieporównywalnie większą swobodę wyboru nazw niż było to możliwe dotychczas.

Wskazać należy, że niezależnie od tego, którą z TLD wybierze rejestrujący, funkcjonalne znaczenie poszczególnych zarejestrowanych nazw domen internetowych pozostaje takie samo.

Przydzielaniem domen internetowych poszczególnym rejestratorom zajmuje się Internetowa Korporacja ds. Nadawania Nazw i Numerów (dalej ICANN od ang. – *The Internet Corporation for Assigned Names and Numbers*) z siedzibą w Kalifornii. Do zadań tej organizacji należy także między innymi ustalanie struktur domen oraz nadzór nad funkcjonowaniem całego systemu DNS.

Cybersquatting

Ilość rejestracji nazw domen internetowych wzrasta w zatrważającym tempie. Na początku lat 90. zarejestrowanych było jedynie kilkaset nazw domen. Pod koniec 2002 roku już 28 milionów, natomiast zgodnie z danymi z końca 2012 roku zarejestrowano już ponad 246 milionów nazw domen (zob. *Domain Industry Brief* 2012).

Tak duża popularność nazw domen wynika z faktu, iż wraz z rozrastaniem się sieci, strony internetowe stały się jednym z najbardziej efektywnych środków służących do docierania do potencjalnych kontrahentów. Domeny korzystające ze znaków towarowych, słynnych nazw, imion, czy oznaczeń wywołujących u internautów silne skojarzenia, przyciągają codziennie miliony odwiedzających. Nie powinno zatem dziwić, że wartość takich domen jak „www.casino.com” czy „www.sex.com” szacowana jest na wielomilionowe sumy (*The 20 most expensive domain names* 2012).

Popularność nazw domen internetowych, relatywna łatwość ich rejestracji wynikająca z oparcia jej o zasadę „kto pierwszy ten lepszy” oraz szeroka możliwość wyboru rejestrowanych nazw domen wpłynęła na rozwój tak zwanego „cybesquattingu” (nazywanego również „*abusive domain registrarion*”, „*domain grabbing*” lub „*domain piracy*”). Mianem *Cybersquatting* określa się przypadki, w których dochodzi do rejestracji nazw domen w złej wierze, z naruszeniem praw osób trzecich. Istnieje wiele podtypów *cybersquattingu* między innymi *typosquatting* (od ang. *typo* – literówka), polegający na rejestracji domen różniących się od określonego oznaczenia jedynie jednym lub kilkoma znakami. Identyczne lub podobne do oznaczeń nazwy domen rejestrowane są z reguły z zamiarem wykorzystania błędów użytkowników. *Cybersquatting* dokonywany jest zazwyczaj w celu późniejszego odsprzedania nazw domen lub wykorzystywania ich do przyciągania użytkowników do innych stron internetowych.

Relatywnie wcześnie okazało się, że droga sądowa nie jest optymalną opcją do dochodzenia praw przez uprawnionych do oznaczeń korespondujących z nazwami domen. Postępowania takie są bowiem długotrwałe, kosztowne oraz skomplikowane. W związku z tym, poszukując alternatywy zdecydowano się zwrócić w kierunku instytucji pozasądowego rozstrzygnięcia sporów (tzw. ADR od ang. *alternative dispute resolutions*).

Jednolite Zasady Rozstrzygnięcia Sporów Dotyczących Nazwy Domenowych (dalej UDRP od ang. *Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy*)

Geneza i rys historyczny

W 1998 r. Departament Handlu Stanów Zjednoczonych Ameryki wydał dokument *Statement of Policy on the Management of Internet Names and Addresses*, 63 FED. REG. 31.741, 19 czerwca 1998 r., (*Statement of Policy...* 2012), w którym wśród celów polityki rządu amerykańskiego dot. Internetu wyznaczono uzyskanie wsparcia pozostałych państw członkowskich Światowej Organizacji Własności Intelektualnej (dalej WIPO od ang. *World Intellectual Property Organization*) w celu uruchomienia procesu zmierzającego do stworzenia procedury ADR w przedmiocie nazw domen internetowych. W tym samym roku rząd USA powołał do życia ICANN. W 1999 r. WIPO wydało raport z rekomendacjami dotyczącymi DNS pt. *Final Report of the First Internet Domain Name Process* (zob. *Final Report of the First WIPO...* 2014). Raport ten zalecał stworzenie procedury, która umożliwiałaby polubowne rozstrzygnięcie sporów dotyczących nazw zarejestrowanych w domenach gTLD. Po zaakceptowaniu raportu przez państwa członkowskie WIPO został on przekazany ICANN, która to następnie przychyliła się do zawartych w raporcie rekomendacji, i w sierpniu 1999 r. przyjęła UDRP. Regulamin wszedł w życie 1 grudnia 1999 roku. W tym samym roku ICANN dokonała akredytacji pierwszego z dostawców usług arbitrażowych w omawianej materii: Centrum Arbitrażu i Mediacji Światowej Organizacji Własności Intelektualnej (*World Intellectual Property Organization Arbitration and Mediation Center*, dalej Centrum).

Centrum Arbitrażu i Mediacji Światowej Organizacji Własności Intelektualnej

Centrum zostało utworzone w 1994 r. Jest ono podmiotem świadczącym usługi w dziedzinie pozasądowego rozwiązywania sporów między podmiotami prawa prywatnego. Centrum mieści się w siedzibie WIPO w Genewie. Jest ono podmiotem niezależnym, jedynie administracyjnie powiązaniem z WIPO. Tak jak zostało to wyżej wskazane, od grudnia 1999 r. Centrum oferuje również usługi w przedmiocie administrowania postępowań arbitrażowych w sporach w przedmiocie nazw domen.

Postępowania arbitrażowe w przedmiocie nazw domen internetowych prowadzone są między innymi na podstawie UDRP. Usługi Centrum w tej konkretnej materii cieszą się niebagatelną popularnością, zgodnie z danymi podanymi przez WIPO (WIPO WO/GA/41/17REV.2 2014) od 1999 roku Centrum uczestniczyło w administrowaniu ponad 25 887 spraw ze 169 krajów. W samym roku 2012 wniesiono aż 2 884 pozwów (zob. *Total Number of Cases per Year* 2013). Sprawy te administrowane i rozstrzygane były w 19 językach.

Do zadań Centrum należą przede wszystkim: weryfikacja czy pozew złożony przez powoda spełnia wymogi formalne (zgodnie z definicjami znajdującymi się w pierwszym punkcie Reguł Proceduralnych jako powoda należy rozumieć stronę wszczynającą postępowanie dotyczące rejestracji nazwy domeny), koordynowanie sprawy z rejestratorem (koordynacja taka służy między innymi weryfikacji tego, czy pozwany jest w istocie podmiotem dysponującym zarejestrowaną nazwą domeny), informowanie powoda o wniesieniu odpowiedzi przez pozwanego (zgodnie z definicjami znajdującymi się w pierwszym punkcie Reguł Proceduralnych jako pozwanego należy rozumieć stronę będącą dysponentem zarejestrowanej nazwy domeny internetowej, przeciwko której wszczęto postępowanie) oraz wszelkie inne czynności mające na celu zapewnienie sprawnego przebiegu postępowania arbitrażowego. Samo Centrum nie uczestniczy w merytorycznym rozpatrywaniu spraw (zob. *Rules for Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy* 2013).

Zakres przedmiotowy oraz charakter UDRP

UDRP służy do rozstrzygnięcia na drodze arbitrażu sporów między dysponentami nazw domen, a osobami trzecimi.

Regulamin ma zastosowanie jedynie w wąskiej kategorii sporów dotyczących nieuczciwej rejestracji nazw domen. Z treści UDRP wyraźnie wynika, że kwestie dotyczące sporów w innej materii znajdują się poza jego zakresem przedmiotowym (zob. art. 5 UDRP). Zakres ten obejmuje przede wszystkim nazwy domen zarejestrowanych w następujących gTLD: .aero, .asia, .biz, .cat, .com, .coop, .edu, .info, .jobs, .mobi, .museum, .name, .net, .org, .pro, .tel, .travel oraz .xxx. UDRP stosuje się również w sprawach w przedmiocie nazw domen zarejestrowanych w niektórych ccTLD (obecnie jest to 65 ccTLD, <http://www.wipo.int/amc/en/domains/ccTld/> 2013).

Regulamin oferuje powodom, których oznaczenia korespondują z daną nazwą domeny, możliwość dochodzenia swych praw w przypadkach, w których stali się oni ofiarami

cybersquattingu, jeśli uda się im łącznie wykazać następujące okoliczności (zob. art. 4(a) UDRP):

- nazwa domeny zarejestrowanej przez pozwanego jest identyczna lub myląco podobna do znaku towarowego lub usługowego, do którego uprawniony jest powód;
- pozwany nie miał uzasadnionego interesu prawnego do używania nazwy domeny;
- nazwa domeny została zarejestrowana i jest używana w złej wierze.

Roszczenia przysługujące powodowi na podstawie UDRP są ograniczone jedynie do przeniesienia prawa z rejestracji do nazwy domeny lub też unieważnienia tego prawa (zob. art. 3 UDRP). W praktyce wyjątkowo rzadko zdarza się, by ktoś żądał tego pierwszego, zgodnie z danymi statystycznymi podanymi na stronach Centrum, do 2013 r. jedynie 336 z rozstrzyganych spraw zakończyło się decyzją unieważniającą prawo z rejestracji nazwy domeny (<http://www.wipo.int/amc/en/domains/statistics/outcome.jsp> 2013). Konsekwencją wydania decyzji arbitrażowej na podstawie UDRP może być jedynie zobowiązanie odpowiedniego rejestratora do implementacji decyzji i przeniesienia lub unieważnienia prawa z rejestracji nazwy domeny. Takie rozwiązanie należy ocenić jako zasadne, ograniczenie roszczeń z jakimi można występować na podstawie regulaminu UDRP wpływa pozytywnie na klarowność i czas wydawania decyzji.

W odróżnieniu od typowych umów o arbitraż, poddanie się arbitrażowi na podstawie regulaminu UDRP nie jest dobrowolne. Zasady UDRP zostały inkorporowane do standardowych umów zawieranych między rejestrującymi, a rejestratorami, w związku z czym rejestrujący nazwy domen w wymienionych wcześniej gTLD oraz wybranych ccTLD muszą wyrazić zgodę na poddanie się arbitrażowi na jego podstawie. Należy dodać, że przedmiotem arbitrażu na podstawie tej procedury były także nazwy domen zarejestrowane przed przyjęciem UDRP. W związku z tym, iż powszechnie przyjętą praktyką dotyczącą umów z rejestratorami domen jest umieszczanie w nich zapisów zobowiązujących dysponentów do akceptowania zmian, również i dysponenti, którzy wcześniej rejestrowali nazwy domen zostali zobligowani do przejścia zapisów na arbitraż na podstawie UDRP (zob. „*afm.com*” – D2001-0558 AFMA Inc. v. Globemedia).

Jednym pozwem może być objęte parę nazw domen, pod warunkiem, że wszystkie nazwy domen mają tego samego dysponenta (zob. art. 3(c) Reguł Proceduralnych). Arbitrzy wchodzący w skład panelów rozstrzygających mogą na wniosek jednej ze stron zadecydować o rozpatrzeniu paru spraw w ramach jednego postępowania w przypadkach, w których między pozwanym dysponentem domen,

a powodem istnieją inne spory, których przedmiotem są nazwy domen (zob. art. 4 (f) oraz art. 4(d) UDRP, zob. „*carsands.com*” – WIPO Case No. D2001-1157 Las Vegas Sands Inc. v. The Sands of the Caribbean; „*official-fulham-tickets.com*” i inne – Case No. D2009-0331 Fulham Football Club (1987) Limited, Tottenham Hotspur Public Limited, West Ham United Football Club PLC, Manchester United Limited, The Liverpool Football Club And Athletic Grounds Limited v. Domains by Proxy, Inc./Official Tickets Ltd.; „*13cars.com.au*” i inne – WIPO Case No. DAU2008-0021 National Dial a Word Registry Pty Ltd. and others v. 1300 Directory Pty Ltd.; „*aussiespeedoguy.com*”, „*speedoguy.net*”, „*speedosexuality.com*” – WIPO Case No. D2010-0281 Speedo Holdings BV. v. Programmer, Miss Kathy Beckerson, John Smitt, Matthew Simmons; „*sandsofthecaribbean.com*” – WIPO Case No. D2001-1057 Las Vegas Sands Inc. v. Red Group).

Krótkiego omówienia wymaga również charakter UDRP. Przepisy UDRP należy traktować jako normy wynikające z umów, nie są to bowiem normy prawa międzynarodowego ani tym bardziej prawa krajowego (Ożegalska-Trybalska 2003: 395; Bettinger 2005: 984). Regulamin ma charakter autonomiczny względem praw krajowych regulujących materię nazw domen internetowych (przykładem mogą tu być Stany Zjednoczone Ameryki, gdzie tę materię reguluje PROTECT Act of 2003, Publ. 108-21, 117 Stat. 650: 151 uchwalony 30 kwietnia 2003 r.). Rozstrzygnięcia nie są również decyzjami arbitrażowymi w rozumieniu Nowojorskiej Konwencji o Uznawaniu i Wykonywaniu Zagranicznych Orzeczeń Arbitrażowych (Konwencja o Uznawaniu i Wykonywaniu Zagranicznych Orzeczeń Arbitrażowych sporządzona w Nowym Jorku dnia 10 czerwca 1958 r., Dz. U. z 1962 r., nr 9), zatem sądy krajowe nie są zobowiązane do uznawania tych decyzji. Podkreślenia wymaga także fakt, że sam regulamin UDRP wyraźnie wskazuje, że wydanie decyzji na jego podstawie nie zamyka stronom możliwości dochodzenia swych praw na drodze sądowej (zob. art. 4(k) UDRP).

Postępowanie przed Centrum

Postępowanie UDRP prowadzone jest na podstawie UDRP, Reguł Proceduralnych (*Rules for Uniform Domain...* 2013) oraz reguł o charakterze komplementarnym względem UDRP i Reguł Proceduralnych stworzonych przez Centrum (dalej: Reguły Suplementarne, zob. *Supplemental Rules for Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy* 2013).

Na szczególną uwagę zasługuje otwarty katalog przepisów prawa, na podstawie którego arbitrzy mogą rozstrzygać spory. Zgodnie z Regułami Proceduralnymi arbitrzy mogą powoływać się na wszelkie przepisy prawne, jakie uznają

za właściwe do zastosowania w danej sprawie. W zamyśle twórców takie rozwiązanie miało zapewnić możliwe wszechstronną możliwość stosowania UDRP.

Postępowanie przed Centrum na podstawie UDRP można podzielić na następujące etapy:

- wniesienie pozwu przez powoda;
- wniesienie odpowiedzi przez pozwanego;
- mianowanie przez Centrum panelu;
- wydanie decyzji w sprawie;
- implementacja decyzji przez właściwy rejestr domen.

UDRP oraz Reguły Proceduralne nie przewidują konkretnej formy w jakiej powinien zostać wniesiony pozew oraz odpowiedź na niego, natomiast na podstawie Reguł Suplementarnych powinny one zostać wniesione w formie elektronicznej (zob. art. 3(b) Reguł Proceduralnych) zgodnie z wzorami tych dokumentów (wzór pozwu dostępny na: <http://www.wipo.int/amc/en/domains/complainant/>) i nie powinny przekraczać określonego limitu objętości (zob. art. 11 Reguł Suplementarnych WIPO). Arbitrzy wskazują w swych decyzjach na szereg okoliczności, ze względu na które możliwe jest przyjęcie odpowiedzi pomimo tego, że ta została złożona w nieodpowiedniej formie lub po terminie. Do tych okoliczności należą m.in. wywołane błędem doręczenie odpowiedzi pozwanemu i ICANN z pominięciem Centrum (zob. „*tridenthotels.com*” – WIPO Case No. D2000-0263 Oberoi Hotels Pvt. Ltd. v. Arun Jose), doręczenie jej w formie pisma odręcznego (zob. „*sportingbet.net*” i „*sportingbets.biz*” – WIPO Case No. D2006-1086 Internet Opportunity Entertainment Limited v. Zube.com Networks Inc. w zw. z NAF Claim No. FA 93634 Cable News Network LP LLLP v. Manchester Trading), czy też w formie faksu (zob. „*any Pandora.com*” – WIPO Case No. D2010-1353, Pandora Jewelry LLC v. (FAST-12785240); „*sportingbet.net*” – WIPO Case No. D2006-1086 w zw. Veritas DGC Inc. v. The Collectors Source and Edward T. Arrich Jr.).

W związku z tym, że znaczna część spraw rozstrzyganych przez Centrum dotyczy sporów zaistniałych między podmiotami pochodzącymi z różnych krajów, istotną kwestią jest język, w którym powinny zostać sporządzone pisma i w jakim będzie prowadzone postępowanie arbitrażowe. Przyjęto regułę, zgodnie z którą zarówno pozew jak i odpowiedź na niego powinny zostać sporządzone w tym samym języku co umowa, na podstawie której dokonano rejestracji nazwy domeny będącej przedmiotem sporu. Strony mogą wspólnie podjąć decyzję dotyczącą wyboru innego języka (zob. art. 11 Reguł Proceduralnych). Istnieje możliwość składania załączników do pism sporządzonych w innych językach, arbitrzy mogą jednak zażądać przetłumaczenia części lub całości tych dokumentów (zob. art.

11(b) Reguł Proceduralnych). Ze względu na wyjątkowe okoliczności sprawy, niektóre składy rozstrzygające decydowały się na zmianę języka, w jakim rozstrzygany był spór (zob. art. 11(a) Reguł Proceduralnych; zob. „*50por15.com*” i „*50x15.com*” – WIPO Case No. D2000-0540 Gestevisión Telecinco, s.a. v. Trazos Inforgrafia S.L.; „*dassault.com*” – WIPO Case No. D2003-0989 Groupe Industriel Marcel Dassault, Dassault Aviation v. Mr. Minwoo Park; „*tokyu-chekkin.com*” – WIPO Case No. D2008-1408 Tokyu Corporation v. WA-Virtual Stock Ltd., Virtual Stock House Ltd., Andrew Waggins; „*vuelingair.com*” – WIPO Case No. D2005-1231 Vueling Airlines, S.A. v. Ahn Dongkyun; „*cn-dow.com*” – WIPO Case No. D2008-1276 The Dow Chemical Company v. Hwang Yiyi).

Pozew powinien w szczególności zawierać wszystkie okoliczności wskazujące na to, że spełnione zostały przesłanki z art. 4(a) UDRP (zob. art. 3 Reguł Proceduralnych). Powód powinien w nim również sprecyzować czy życzy sobie, by decyzja była wydana przez panel jednoosobowy, czy też panel trzyosobowy (zob. art. 3(iv) Reguł Proceduralnych).

Odpowiedź na pozew powinna zawierać w szczególności odpowiedź na zarzuty powoda (zob. art. 5 Reguł Proceduralnych), oraz powoływać fakty świadczące o tym, że pozwany nie zarejestrował i nie wykorzystuje nazwy domeny w sposób sprzeczny z UDRP. Pozwany ma 20 dni od chwili rozpoczęcia postępowania administracyjnego na wniesienie odpowiedzi na pozew (zob. art. 5(a) Reguł Proceduralnych).

Zgodnie z UDRP panel może według swego uznania wnioskować o wniesienie dalszych pism (zob. art. 13 Reguł Proceduralnych). Arbitrzy decydowali się na przyjęcie dalszych pism pomimo braku wniosku ze strony panelu w tym przedmiocie, jeśli w pismach tych podniesione zostały nowe istotne dla sprawy okoliczności (Bettinger 2005: 961, 363; zob. „*parlezmoidamour.com*” – WIPO Case No. D2011-0161 John Galliano S.A. v. Michel Van de Morton, Cash Telecom SA; „*jerryfalwell.com*” i „*jerryfallwell.com*” WIPO Case No. D2002-0184 The Reverend Dr. Jerry Falwell and The Liberty Alliance v. Gary Cohn, Prolife.net and God. info; „*nikewomen.com*”, „*nikeshop.net*”, „*nike-shop.com*” i inne – WIPO Case No. D2001-0102 Nike Inc. v. Crystal International; „*i-pharmacia.com*” – WIPO Case No. D2000-0309 Pharmacia & Upjohn Ab v. Gabriel Sipa; „*goldline.com*” – WIPO Case No. D2000-1151, Goldline International Inc. v. Gold Line).

Zgodnie z Regułami Proceduralnymi, jeśli pozwany nie doręczy odpowiedzi na pozew w terminie, zostanie to uznane za dobrowolne poddanie się decyzji (*default*) (zob. art. 14 Reguł Proceduralnych). Panel może jednak ze względu

du na wyjątkowe okoliczności zdecydować o uwzględnieniu odpowiedzi pomimo doręczenia jej po upływie terminu (zob. art. 14(b) Reguł Proceduralnych). Przykładowo, panele zdecydowały się na przyjęcie odpowiedzi pomimo doręczenia jej po terminie, jeśli doręczono ją przed przystąpieniem do merytorycznego rozpatrzenia sprawy (zob. „*jpmorgan.org*” – WIPO Case No. D2000-0035. J.P. Morgan & Co. Incorporated and Morgan Guaranty Trust Company of New York v. Resource Marketing), gdy arbitrzy uznali, że nie będzie to miało wpływu na opóźnienie w wydaniu decyzji w sprawie (zob. „*younggenius.com*” – WIPO Case No. D2000-0591, Young Genius Software AB. v. MWD, James Vargas), gdy opóźnienie spowodowane było problemami zdrowotnymi pozwanego („*frigidairefilters.com*” – WIPO Case No. D2008-0827, Aktiebolaget Electrolux (AB) v. Craig Hendrix w zw. z Forum Case No. FA 94269 Khoral Research, Inc. v. Alexy V. Khrabrov, National Arbitration) lub też, gdy decyzja nieuwzględniająca zarzutów podniesionych w odpowiedzi byłaby zdaniem arbitrów jawnie niesprawiedliwa (zob. „*frigidairefilters.com*” – WIPO Case No. D2008-0827 Aktiebolaget Electrolux (AB) v. Craig Hendrix w zw. z Forum Case No. FA 95003 Collegetown Relocation LLC v. John Mamminga, National Arbitration).

Co do zasady, decyzje wydawane są na podstawie okoliczności powołanych przez strony, jednakże zarówno UDRP, jak i Reguły Proceduralne nie zabraniają uwzględniania przez arbitrów okoliczności, które nie zostały podniesione przez strony. Panele w swych decyzjach uwzględniały nieprzytoczone przez strony okoliczności wynikające z zawartości stron internetowych pozwanych (zob. „*moanapacific.com*” WIPO Case No. D2000-0139 Moana Pacific Fisheries Limited v. Turner New Zealand; „*947thewave.com*” – WIPO Case No. D2004-0251 Infinity Broadcasting Corporation v. Cayman Trademark Trust; „*redeglobo.com*” – WIPO Case No. D2000-0353 TV Globo Ltda. v. Burak Akgul; „*ferrari-fila.com*” i inne – WIPO Case No. D2003-0085 Ferrari S.P.A., Fila Sport SPA. v. Classic Jack; „*mansafe.com*” – WIPO Case No. D2010-1255 Latchways PLC v. Martin Peoples), powodów (WHOIS od ang. *who is*) – protokół TCP (strumieniowy protokół komunikacji między dwoma komputerami) służący do wysyłania zapytań do baz danych DNS w celu określenia właściciela domeny, adresu IP i pozostałych informacji o charakterze „teleadresowym” (zob. „*globopar.com*” – WIPO Case No. D2000-0606 Globo Comunicações e Participações SA) jak i osób trzecich (zob. „*redeglobo.com*” – WIPO Case No. D2000-0353 TV Globo Ltda. v. Burak Akgul; „*chargergirls.com*” i „*chargergirls.net*” – WIPO Case No. D2000-0118 National Football League Properties Inc. and Chargers Football Company v. One Sex Entertainment Co., a/k/a chargergirls.net; „*ifranchise.com*” – WIPO Case

No. D2007-1438 The iFranchise Group v. Jay Bean/MDNH Inc./Moniker Privacy Services). Arbitrzy przy wydawaniu decyzji korzystali także z wyszukiwarek internetowych (zob. „*tschibo.com*” – WIPO Case No. D2001-0079 Tchibo Frisch-Röst-Kaffee GmbH v. Hans Reischl), z bazy WHOIS (zob. „*chargergirls.com*” i „*chargergirls.net*” – WIPO Case No. D2000-0118 National Football League Properties Inc. and Chargers Football Company v. One Sex Entertainment Co., a/k/a chargergirls.net) oraz innych źródeł (zob. „*kpn.info*” – WIPO Case No. D2008-0055, Koninklijke KPN NV v. Konstantinos Zournas, w której to skład orzekający wskazywał, że skrót KPN nie jest jedynie skrótem nazwy, do której uprawniony jest pozwany, ale również i skrótem innych nazw między innymi polskiej partii konserwatywnej „Konfederacja Polski Niepodległej”). Należy jednak zasygnalizować, że w odosobnionych przypadkach składy orzekające przyjmowały bardziej restrykcyjne podejście, uznając za dopuszczalne uwzględnienie okoliczności niepodniesionych wcześniej przez strony jedynie, gdy obydwie strony wyraziły na to zgodę (zob. „*Drawtite.com*” – WIPO Case No. D2000-0017 Draw-Tite Inc. v. Plattsburgh Spring Inc.). Część arbitrów zupełnie wykluczało uwzględnienie niewskazanych wcześniej okoliczności (zob. „*atmsn.com*” – WIPO Case No. D2001-0830 AT&T Corp. v. Randy Thompson; „*ferrariishop.net*” – WIPO Case No. D2001-1004 Ferrari S.p.A. v. Pierangelo Ferrari).

Zasadniczo panel nie przeprowadza przesłuchań świadków. Panel rozstrzygający w danej sprawie może, zgodnie z własnym uznaniem, wyrazić na takie przesłuchanie zgodę, jednak jak wynika z materiałów analizowanych przez autora niniejszego opracowania, jak do tej pory żaden panel nie zdecydował się na skorzystanie z uprawnienia do przeprowadzenia takiego przesłuchania.

Arbitrzy rozstrzygający sprawy są niezawisli i bezstronni (zob. art. 7 UDRP). Panel powoływany jest po wpłynięciu odpowiedzi lub też w przypadku jej braku po upływie 20 dniowego terminu na jej złożenie. Arbitrzy wybierani są z listy prowadzonej przez Centrum (zob. art. 6(a) Reguł Proceduralnych) i mają obowiązek ujawnić wszelkie powiązania między nimi a stronami oraz wszelkie inne okoliczności, które mogłyby mieć wpływ na ich bezstronność (zob. art. 7 Reguł Proceduralnych). Również strony mogą wskazać okoliczności, które mogłyby negatywnie rzutować na bezstronność danego arbitra (zob. „*britanniabuildingsociety.org*” – WIPO Case No. D2001-0505 Britannia Building Society v. Britannia Fraud Prevention). Okoliczność, że arbiter reprezentował wcześniej strony w innym postępowaniu UDRP (zob. „*ironmountainstorage.com*” – WIPO Case No. D2002-1688 Newman/Haas Racing v. Virtual Agents Inc.) jak i to, że arbiter rozstrzygał wcześniej w sporach jednej ze stron

zostały uznane za niewystarczające, by możliwe było ich odwołanie (zob. „*wwwabb.com*” – WIPO Case No. D2002-0718 ABB Asea Brown Boveri Ltd. v. Yvonne Bienen, Bienen Enterprises). Istnieją również sprawy, w których strony próbowały bezskutecznie podważyć bezstronność samego Centrum (zob. „*tonsil.com*” – WIPO Case No. D2000-0376 Süd-Chemie AG v. tonsil.com; „*afm.com*” – WIPO Case No. D2001-0558 AFMA Inc. v. Globemedia).

Przy wyborze arbitra, Centrum uwzględni szereg okoliczności, takich jak narodowość stron, język, w jakim prowadzone będzie postępowanie, doświadczenie arbitra, czy też jego obecne miejsce pobytu.

Wysokość opłaty za postępowanie arbitrażowe na podstawie UDRP zależy od ilości nazw domen, które są jego przedmiotem oraz od ilości arbitrów rozstrzygających spór. Zasadą jest, że koszty ponosi powód. Jednak, jeśli to pozwany wniesie o to, by sprawa rozstrzygana była przez trzyosobowy panel, koszty postępowania są ponoszone wspólnie przez strony (zob. art. 19 Reguł Proceduralnych; art. 10 WIPO Supplementary Rules; zob. *Cennik usług świadczonych przez Centrum w materii nazw domen 2013*).

UDRP uniemożliwia dysponentowi przeniesienie praw z rejestracji nazwy domeny w czasie trwania postępowania arbitrażowego oraz 15 dni po jego zakończeniu (zob. art. 8(a) UDRP). Możliwe jest jednak, iż pozwany dokona takiego przeniesienia przed tym, jak informacja o zaistnieniu sporu dotrze do właściwego rejestru, tj. przed zablokowaniem nazwy domeny. Taki transfer w złej wierze, dokonany „w ostatniej chwili” określany jest mianem „*cyberflight*” (Bettinger 2005: 965). Zgodnie z przyjętą przez Centrum praktyką, w sytuacjach, w których doszło do *cyberflight*, w związku z tym, że dochodzi do zmiany dysponenta nazwy domeny wyznacza się powodowi termin do naniesienia stosownych zmian w pozwie (zob. „*playboyaccess.com*”, „*playboyworldwide.com*” i „*playboyvipsservices.com*” WIPO Case No. D2006-1543, Playboy Enterprises International Inc. v. Global Media Domain Trust; „*tmobile.com*” – WIPO Case No. D2005-0819, Deutsche Telekom AG v. Dong Wang; „*easyjet.co*” – WIPO Case No. DCO2012-0001, easyGroup IP Licensing Limited v. wang tao; „*swarovskiukstore.com*” – WIPO Case No. D2012-2270, Swarovski Aktiengesellschaft v. Zippon Hall; „*bodumkaffeebereiter.com*” – WIPO Case No. D2011-1994, PI-Design AG and Bodum AG v. Wijdan, Juned K./PrivacyProtect.org; „*ericbana.com*” – WIPO Case No. D2007-1574, Mr. Eric Bana v. Amazing Systems LLC; „*cosmoprof.biz*” – WIPO Case No. D2004-0830, BolognaFiere S.p.A. v. Currentbank-Promotools, SA Inc./Isidro Sentis a/k/a Alex Bars; „*viemerde.com*” – WIPO Case No. D2012-1153, Beta et Companie v. Duan Xiang Wang/Huang Kuan You; „*lufthansa-reisemarkt.com*” – WIPO Case

No. D2009-1754, Deutsche Lufthansa AG v. Kudakwashe Musunga/PrivacyProtect.org). Takie rozwiązanie należy ocenić negatywnie, bowiem ma ono doniosłe konsekwencje w wielu aspektach UDRP, między innymi przy badaniu okoliczności takich jak zła wiara. W takich sytuacjach niektórzy arbitrzy decydowali się na przypisywanie złej wiary, która cechowała wcześniejszego dysponenta późniejszemu dysponentowi.

Decyzje wydawane przez panel

Jak już wskazano, na podstawie UDRP możliwe jest wydanie jedynie trzech typów decyzji:

- decyzja przyznająca rację powodowi, wskutek której następuje przeniesienie prawa z rejestracji nazwy domeny;
- decyzja przyznająca rację powodowi, wskutek której następuje unieważnienie prawa z rejestracji nazwy domeny;
- decyzja nieuwzględniająca zarzutów powoda.

Panel nie może decydować o zwrocie kosztów związanych z postępowaniem (zob. „*creo-scitex.com*” – WIPO Case No. D2000-1490, Creo Products Inc. v. Website In Development). Decyzje panelu dotyczą jedynie prawa z rejestracji nazwy domeny. Arbitrzy mogą także podejmując decyzję o oddaleniu pozwu uznać, iż ten został złożony w złej wierze (zob. art. 15 lit. e UDRP).

W przypadku, gdy w danej sprawie prowadzone jest postępowanie przed jednym z sądów, panel może zdecydować o zawieszeniu, umorzeniu (zob. „*tadano.com*” – WIPO Case No. D2012-2408, Tadano Ltd. v. Whois Privacy Services Pty Ltd./Stanley Pace) lub kontynuowaniu postępowania arbitrażowego (zob. art. 18 lit. b Reguł Proceduralnych). W praktyce panele prawie zawsze decydują się na kontynuowanie arbitrażu pomimo powzięcia informacji o wszczęciu postępowania sądowego (zob. „*billbronsky.com*” i inne – WIPO Case No. D2010-1835, William J. Bronsky, Coraline Bronsky Panis, OBA v. Mr. Matthew Barsaucas and Mrs. Jane Anne Barsaucas aka McKernan, Click It Online Limited dba Clickituk.com, billbronsky, billbronsky-oba, coralinebronskypanis.com; „*cariberealcancun.com*” i inne – WIPO Case No. D2009-0958, BD Real Hoteles, SA de CV v. Media Insights aka Media Insight ; „*xenova.com*” – WIPO Case No. D2004-0678, Xenova Limited v. Epinox Technology Solutions Private Limited).

Jeśli strony zawarły porozumienie w przedmiocie spornej nazwy domeny, lub też, gdy dalsze prowadzenie postępowania jest bezcelowe lub niemożliwe, panel umarza postępowanie (zob. art. 17(a) Reguł Proceduralnych; zob.

„gelbesbranchenbuch.com” – WIPO Case No. D2010-0955, DeTeMedien Deutsche Telekom Medien GmbH v. Registrant (2828625) Laura Mouck/Moniker Privacy Services; „tadano.com” – WIPO Case No. D2012-2408, Tadano Ltd. v. Whois Privacy Services Pty Ltd./Stanley Pace).

Treść podjętej przez arbitrowa decyzji przekazywana jest odpowiedniemu rejestratorowi domen w ciągu 3 dni od jej podjęcia, w celu jej implementacji. Rejestrator taki zobowiązany jest niezwłocznie poinformować strony sporu, w jakim terminie zostanie ona wykonana (zob. art. 16 lit. a Reguł Proceduralnych).

Wykonanie decyzji panelu może zostać zawieszona (zob. art. 4 lit. k UDRP). Zgodnie z UDRP rejestrator zobowiązany jest wykonać decyzję, chyba, że w terminie 10 dni od jej otrzymania wpłyną do niego dokumenty potwierdzające wniesienie pozwu w przedmiocie nazwy domeny przez jedną ze stron arbitrażu. W takim przypadku rejestrator nie może podejmować żadnych działań w przedmiocie nazwy domeny, aż do rozstrzygnięcia sporu (zob. art. 3 lit. b pkt xiii Reguł Proceduralnych). Sądem właściwym do rozstrzygnięcia sporów w tym przedmiocie jest zgodnie z procedurą sąd właściwy dla siedziby rejestratora lub też adresu rejestratora w rejestrze WHOIS na moment wniesienia skargi do Centrum.

Co do zasady UDRP nie przewiduje możliwości odwołania się od decyzji wydanej przez panel, ponieważ jak zostało już wcześniej wskazane, strony nieusatysfakcjonowane treścią decyzji mają prawo wystąpienia do właściwego sądu w celu dochodzenia swych praw. Uwzględniając wyjątkowe okoliczności, powołując się na zasady *common-law* (zob. „creo-scitex.com” – WIPO Case No. D2000-1490, Creo Products Inc. v. Website In Development w zw. z Appeal in Ladd v. Marshall 1954 3 All ER 745, 748 oraz New Zealand Court of Appeal in Dragicevich v. Martinovich 1969 NZLR 306, 308), niektóre panele decydowały się na ponowne rozpatrzenie sporów, w których przedmiocie na podstawie UDRP wydane zostały już decyzje. Między innymi arbitrzy zgadzali się na ponowne rozpatrzenie spraw w przypadkach, gdy w skutek oszustwa wcześniejsza decyzja została oparta na niezgodnych z prawdą okolicznościach (zob. „maruti.com” – WIPO Case No. D2003-0073, Maruti Udyog Ltd. v. maruti.com), gdy później wykryto okoliczności faktyczne, które mogłyby mieć wpływ na wynik sprawy (zob. „realspanking.com” – WIPO Case No. D2007-1082, Alpine Entertainment Group Inc. v. Walter Alvarez; „shawrugsonline.com” – WIPO Case No. D2007-1856, Shaw Industries Group Inc. and Columbia Insurance Company v. Rugs of the World Inc.) oraz gdy wcześniejsza decyzja została uznana za znacząco niesprawiedliwą (od ang. *Substantial injustice*; zob. „creo-scitex.com” – WIPO Case No. D2000-1490, Creo Products Inc. v. Website In Development w zw. z Appeal in Ladd v. Marshall).

Znaczenie wcześniejszych decyzji

Treść decyzji jest powszechnie dostępna (zob. art. 16(b) Reguł Proceduralnych). Zarówno Centrum, jak i ICANN publikują je na swych stronach internetowych (strona WIPO zob. <http://www.wipo.int/amc/en/domains/decisions.html> 2013). W wyjątkowych sytuacjach, panel rozstrzygający w danej sprawie może zdecydować o utajeniu części decyzji (zob. rt. 4 (j) UDRP; zob. „tvssfr.com” – WIPO Case No. D2004-0386 Société Française du Radiotéléphone-SFR v. Karen; „boehringer.com” – WIPO Case No. D2012-0890 Boehringer Ingelheim Pharma GmbH & Co. KG v. Name Redacted; „csa-international.net” – WIPO Case No. D2000-0071 CSA International a.k.a. Canadian Standards Association v. John O. Shannon and Care Tech Industries Inc.).

Decyzje wydawane na podstawie UDRP mają charakter indywidualny oraz konkretny, są one zatem wiążące jedynie dla stron sporu (zob. „tata-amex.com” – WIPO Case No. D2001-0974, Tata Sons Limited v. Hasmukh Solanki). W celu zapewnienia przejrzystości wydawanych decyzji, zwyczajowo przyjęło się, iż panele zwracają szczególną uwagę na rozstrzygnięcia, które zostały wydane w sprawach o podobnych stanach faktycznych, w których arbitraż administrowany był przez Centrum, jak i innych dostawców usług związanych z administrowaniem arbitrażu. W praktyce zarówno w pozwach, jak i w odpowiedziach powszechnie cytowane są wcześniejsze decyzje (zob. „xenicalla.com” – WIPO Case No. D2007-1629, F. Hofmann-La Roche AG v. Relish Enterprises; „800-flowers.com” – WIPO Case No. D2005-0061 Fresh Intellectual Properties Inc. v. 800Network.com Inc.). Składy orzekające powołują się na wcześniejsze decyzje w swych orzeczeniach, argumentując to między innymi chęcią pełniejszego uzasadnienia decyzji (zob. „generic-viagra-cialis-cheap-best-price.info” – WIPO Case No. D2006-1155, Lilly ICOS LLC v. Christina Poe; „lemeridien.com” – WIPO case No. D2000-0405, Societe des Hotels Meridien Sa v. United States of Moronica). Nie bez znaczenia pozostaje również wpływ, jaki mają tradycje systemów *common-law*, na podstawie których orzeczenia mają wagę precedensu. Panele w sporach administrowanych przez Centrum mają również w zwyczaju powoływać się na kompilację poglądów panelów znajdującą się na stronie Centrum (zob. *WIPO Overview of WIPO Panel Views on Selected UDRP Questions* 2013; zob. „lionsden.com” – WIPO Case No. D2010-2011, Mile Inc. v. Michael Burg; „arena.com” – WIPO Case No. D2008-1768, Descente Ltd. and Arena Distribution SA v. Portsnpotals Enterprises Limited).

W związku z wyjątkową wagą, jaką w rozstrzygnięciu spraw na podstawie UDRP mają wcześniejsze decyzje, następną część raportu zostanie poświęcona analizie orzecznictwa w sprawach administrowanych przez Centrum.

Podsumowanie

Tytułem podsumowania należałoby wskazać, że do niewątpliwych atutów UDRP należy zaliczyć szybkość, względną przejrzystość tego postępowania, pewność, jakie ono oferuje oraz stosunkowo niskie koszty arbitrażu (opłaty za arbitraż na podstawie UDRP są niższe niż te, które zgodnie z aktualnym wykazem opłat Polskiej Izby Informatyki i Telekomunikacji należy wnieść za postępowania arbitrażowe w przedmiocie nazw domen internetowych zarejestrowanych w domenie „.pl”). Jest ono w wysokim stopniu sformalizowane, a wydający decyzje arbitrzy są wykwalifikowani w dziedzinie znaków towarowych, handlu elektronicznego, domen internetowych, samego Internetu, co gwarantować ma rozstrzygnięcie sporu opierające się na wiedzy specjalistycznej.

Podkreślenia wymaga fakt, że możliwość powoływania się przez arbitrow na zasady i reguły pochodzące z praw krajowych, może być w niektórych przypadkach źródłem niepewności co do decyzji arbitrow, niemniej jednak, nie sposób sobie wyobrazić, by instytucja arbitrażu międzynarodowego mogła efektywnie funkcjonować bez możliwości odwoływania się do systemów prawnych stron poszczególnych państw. W tym aspekcie, nie bez znaczenia pozostaje fakt, że decyzja wydana na podstawie UDRP nie uniemożliwia dochodzenia praw na drodze sądowej.

Niemożliwe jest kompleksowe omówienie instytucji arbitrażu na podstawie UDRP w ograniczonych ramach artykułu naukowego. Całość powyższych rozważań w przedmiocie UDRP należy traktować jako zarys lub wstęp do problematyki, która ze względu na swe znaczenie i złożoność zasługuje na głębszą analizę.

Bibliografia

1. Bettinger T., (2005) *Domain Name Law and Practice. An International Handbook*, Oxford: Wydawnictwo Oxford University Press.
2. *Cennik usług świadczonych przez Centrum w materii nazw domen* (2013) <http://www.wipo.int/amc/en/domains/fees/index.html> [7.11.2013].
3. CNN, (2005) *Web inventor: Online life will produce more creative children*, <http://edition.cnn.com/2005/TECH/internet/08/30/tim.berners.lee> [21.01.2014].
4. *Domain Industry Brief*, (2012) tom 9, nr 4, grudzień 2012 r.
5. Felchner K., (2008a) „*Domainrecht*” czyli z problematyki domeny internetowej w dorobku niemieckiej doktryny i orzecznictwa [w:] *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Instytutu Prawa Własności Intelektualnej*, zeszyt 101, s. 30 i n., Kraków: Wydawnictwo Instytut Prawa Własności Intelektualnej.
6. Felchner K., (2008b) *Domena Internetowa w prawie polskim*, „Edukacja prawnicza”, nr 3 (96), s. 23-24, Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.
7. *Final Report of the First WIPO Internet Domain Name Process*, (1999) <http://www.wipo.int/amc/en/processes/process1/report> [21.01.2014].
8. <http://newgtlds.icann.org/en/> [21.01.2014].
9. <http://www.wipo.int/amc/en/domains/cctld/> [21.01.2014].
10. http://www.wipo.int/amc/en/domains/cctld_db/index.html [21.01.2014].
11. <http://www.wipo.int/amc/en/domains/decisions.html> [21.01.2014].
12. <http://www.wipo.int/amc/en/domains/statistics/outcome.jsp> [21.01.2014].
13. Kondrat M., (2008) *Ochrona znaków towarowych przed naruszeniami w Internecie*, Warszawa: Wydawnictwo Wolters Kluwer.
14. Ożegalska-Trybalska J., (2003) *Adresy Internetowe. Zagadnienia cywilnoprawne* [w:] *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Instytutu Prawa Własności Intelektualnej*, zeszyt 84, Kraków: Wydawnictwo Instytut Prawa Własności Intelektualnej.
15. Podrecki P., red., (2007) *Prawo Internetu*, Warszawa: Wydawnictwo LexisNexis Polska.
16. *Rules for Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy*, (2013) <http://www.icann.org/en/help/dndr/udrp/rules> [21.01.2014].
17. *Statement of Policy on the Management of Internet Names and Addresses*, (2012) <http://www.ntia.doc.gov/federal-register-notice/1998/statement-policy-management-internet-names-and-addresses> [21.01.2014].
18. *Supplemental Rules for Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy*, (2013) <http://www.wipo.int/amc/en/domains/rules/supplemental/> [21.01.2014].
19. *The 20 most expensive domain names*, (2012) <http://www.businessinsider.com/the-20-most-expensive-domain-names-2012-12?op=1> [21.01.2014].
20. *Total Number of Cases per Year*, (2013) <http://www.wipo.int/amc/en/domains/statistics/cases.jsp> [21.01.2014].
21. *WIPO Overview of WIPO Panel Views on Selected UDRP Questions*, (2011) WIPO Overview 2.0, Second Edition <http://www.wipo.int/amc/en/domains/search/overview2.0/index.html> [21.01.2014].
22. WIPO WO/GA/41/17REV.2, 3.9., (2010) http://www.wipo.int/meetings/en/doc_details.jsp?doc_id=215447 [21.01.2014].